

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Poznań (Posen)/ Wielkopolska/ Prusy.

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Hindenburg – Museum.

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Muzeum państwowe

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Muzeum publiczne, poświęcone tematyce wojennej, powstałe z państwowej inicjatywy mającej na celu upamiętnienie postaci feldmarszałka Paula von Hindenburga. Instytucja dofinansowywana przez władze miasta i osoby prywatne. Przy muzeum działało Towarzystwo Muzealne.

Daty działalności / zakres czasowy:

Od 1916 roku do 1919 roku

Dostępność

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Rodzaj pamięci

narodowościowa niemiecka.

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

Obszar historyczny – świadectwa rzeczowe (broń i uzbrojenie), pamiątki (przedmioty mające związek z Hindenburgiem oraz armią niemiecką); obszar kultury – pamiątki/relikwie (fotografie żołnierzy poległych z V Pułku Poznańskiego, oraz poezja wojenna, film o Hindenburgu).

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	(Wielkopolskie Muzeum Wojskowe) Wielkopolskie/pozna ński / Poznań/ Od 1919 – Aleje Marcinkowskiego 7 Od 1923 – ul. Artyleryjska (obecnie Powstańców Wielkopolskich) Od 22. 02. 1963 na Starym Rynku 9	Prowincja Poznań/ Poznań/ Wilhelmstrasse 7 (Aleje Marcinkowskiego 7) Planowana siedziba Hindenburgstrasse 7 (Podgórna 7)
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	+48 61 85 26 739/ waltrap@mnp.art.pl/ http://www.mnp.art. pl/oddzialy/wielkop olskie-muzeum-wojsk owe/	
GODZINY OTWARCIA	pn - nieczynne wt - czw 9:00 - 15:00 (11:00 - 17:00, od 16 czerwca do 15 września włącznie) pt 12:00 - 21:00	

	sb - nd 11:00 - 18:00	
DYREKTORZY	(Obecnie) Prof. UAM dr hab. Wojciech Suchocki – Dyrektor Muzeum Narodowego w Poznaniu	Arthur Kronthal – do września 1916 Heinz Bothmer – wrzesień 1916 – 9.01.1919 Otto Tumm styczeń 1919 – do końca działalności muzeum
ZARZĄDCA	Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Prowincja Poznań
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)	Piętrowy pawilon zbudowany pośrodku Starego Rynku w miejscu średniowiecznych Sukiennic, zaadaptowany na potrzeby muzeum	Planowano otworzyć muzeum na Hindenburgstrasse 7 (Podgórna 7), czyli w kamienicy w której Hindenburg przyszedł na świat. To jednak się nie udało. Wilhelmstrasse 7 (Aleje Marcinkowskiego 7)

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

Od 1916 Hindenburg-Museum.

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Mieszkańcy Prus.

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Towarzystwo Muzealne (informacje poniżej).

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Arthur Kronthal - jeden z założycieli i kierownik Hindenburg – Museum do października 1916 roku. Żył w latach 1859 – 1938. Żydowski działacz społeczny, przemysłowiec, historyk, postać niezwykle zasłużona dla miasta Poznania. Od 1880 do 1906 roku kierował sklepem meblowym fabryki swojego dziadka, Simona. Był członkiem Związku Młodych Kupców, Zarządu Stowarzyszenia Popierania Rzemiosła i Rolnictwa wśród Żydów, oraz kuratorium Królewskiej Szkoły Budowy Maszyn, przewodniczył Towarzystwu Opieki nad Chorymi Robotnikami, a także był radnym Poznania w latach 1903-1906 oraz członkiem Magistratu 1906-1918. Założył fundację muzealną Museumsstiftung des Herrn Arthur Kronthal. Ponadto należał do izraelskiej loży masońskiej Kosmos.

Heinz Bothmer – pełnił funkcję dyrektora Hindenburg – Museum od października 1916 roku do 9 stycznia 1919 roku. Z jego inicjatywy działał w Muzeum Gabinet poetów wojennych. Startując w konkursie na stanowisko dyrektora instytucji Bothmer ubarwił swój życiorys, przedstawiając się w znacznie bardziej korzystnym świetle – jako świetnie wykształcony, dawny ambasador w Turcji, zasłużony w walkach dla tego kraju, odznaczony za te osiągnięcia Żelaznym Półksiężycem oraz Żelaznym Krzyżem Pierwszej Klasy. Pomimo licznych listów polecających Bothmer nie sprawdzał się w roli kierownika Hindenburg – Museum. Został on zwolniony, po tym jak odkryto kim tak naprawdę był Bothmer. W rzeczywistości ukończył on 5 klasę podstawówki, a także był założycielem towarzystwa wywożącego śmieci w Poznaniu, który w przeszłości skazany był za oszczerstwo.

Otto Tumm – dyrektor muzeum od stycznia 1919 r, nauczyciel z zawodu.

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Towarzystwo Muzealne – powołano je do życia 8.04.1916 r. Na jego czele stanął Bernard Chrzanowski, a sekretarzem Józef Kostrzewski. Członkami

zarządu byli m.in. Czesław Kędzierski, Ludwika Dobrzyńska-Rybicka. Inicjatorem powołania Towarzystwa był dr Józef Kostrzewski, który pełnił funkcję sekretarza Muzeum im. Mielżyńskich, a także był kierownikiem działu archeologicznego tej instytucji. Po zamknięciu Hindenburg – Museum Towarzystwo przestało się spotykać, aż do 1934 roku.

Szczegółowa historia instytucji

Paul von Hindenburg urodził się w Poznaniu w kamienicy przy Podgórnej 7. W 1914 r, po zwycięstwie w bitwie pod Tannenbergiem, głównodowodzący armią niemiecką Paul von Hindenburg otrzymał honorowe obywatelstwo miasta Poznania. W 1916 roku z okazji 50-lecie wstąpienia feldmarszałka do czynnej służby wojskowej (7.04.1866) obchodzono w Poznaniu Dzień Hindenburga. Z tej właśnie przyczyny na Placu Wilhelmowskim (obecnie Plac Wolności) ustawiono puszkę do której zbierano pieniądze na prezent dla Hindenburga. Zebrana kwota 1100 marek niejako poświadcza popularność tej postaci wśród mieszkańców Poznania. W 1916 roku wystąpiono z inicjatywą stworzenia muzeum upamiętniającego Hindenburga. Polscy radni byli przeciwni temu projektowi. Większością radnych niemieckich oraz żydowskich zdecydowano o przyznaniu muzeum dotacji w wysokości 50 tys. marek. Magistrat oraz rada miejska wiązały otwarcie Hindenburg-Museum z szansą na rozwój turystyki w mieście – postać bohatera narodowego miała przyciągać odwiedzających. Władze miasta miały na celu utworzenie muzeum w domu, w którym Hindenburg przyszedł na świat. Inicjatywę tą popierał m.in. nadburmistrz Wilms oraz radny niemiecki Busse. Polscy radni byli przeciwni temu projektowi, ich stanowisko reprezentował K. Hącia, który w czasie wojny nie upatrywał okazji na otwieranie muzeów. Ostatecznie większością radnych niemieckich oraz żydowskich zdecydowano o przyznaniu muzeum dotacji w wysokości 50 tys. marek. Taką samą dotację na rzecz muzeum uchwalił sejm prowincjonalny. 8 kwietnia 1916 roku powołano Towarzystwo Muzealne. W 1918 roku podczas pobytu nadburmistrza Wilmsa w Berlinie, ogląda on film o Hindenburgu. 3.05.1918 roku Hindenburg – Museum w Poznaniu nabyło ten film. Muzeum przestało działać 1919 roku. W dniu, 28.03.1919 r. zebrała się część członków Towarzystwa Muzeum, celem stworzenia statutu instytucji, po tym jak większość jego członków opuściła Poznań. Zmieniono wówczas statut w paragrafie mówiącym o urzędowej obsadzie stanowisk oraz część statutu mówiącą o tym co stanie się ze zbiorami muzeum po rozwiązaniu Towarzystwa – wcześniej statut mówił o przekazaniu zbiorów muzeum na rzecz miasta Poznania w przypadku zakończenia jego działalności. Jeszcze w 1920 roku trwały

dyskusje nad tym gdzie powinny trafić zbiory muzeum. Władza polska miała niemały problem w tej materii, gdyż muzeum było finansowane zarówno przez państwo jak i przez miasto. Ostatecznie zbiorami muzeum zaopiekowała się Sekcja Naukowa Głównego Dowództwa Wojska Polskiego w Poznaniu.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

Kolekcja pamiątek wojennych: eksponowano osprzęt wojskowy, który zdobyła armia niemiecka na froncie wschodnim i zachodnim; przedmioty upamiętniające Hindenburga – film o Hindenburgu, który nadburmistrz Wilms oglądał w Berlinie w 1918 roku; sala poetów wojennych (posyłano wiersze z frontów na wezwanie dyrektora Bothmera), sala bohaterów Heldensaal (m.in. ze zdjęciami żołnierzy V poznańskiego Korpusu Armijnego, na łamach Postępu proszono o nadsyłanie fotografii bliskich, którzy polegli na froncie z informacją o miejscu ich zgonu); żelazna książka dla rezydencji miasta Poznania ufundowana przez Ostbank dla składnicy złota w Poznaniu (zawierająca nazwiska osób, które oddawały swoje kosztowności dla walczącej ojczyzny); dwa obrazy znalazły się w zbiorach Hindenburg – Museum (Ruiny wojenne w Tapiaw, Maxa Rabesa oraz Portret Mikołaja I, Georga Dawe – obecnie obrazy te znajdują się w zbiorach Muzeum Narodowego w Poznaniu).

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Strategia pozyskiwania zbiorów

Darowizny/fundacje

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Osoby indywidualne głównie narodowości niemieckiej i żydowskiej. Należeli do nich właściciele dóbr z Golicy, Zborowa, Gościejowic, Sapowic oraz właściciele firm poznańskich. Na łamach Kuriera Poznańskiego publikowano listy ofiarodawców polskich – np. adwokat i notariusz Ludwik Cichowicz i Tadeusz Jackowski ofiarowali po 100 marek. Stefan hrabia Łącki z Wronczyna miał podarować 50 marek muzeum. Należy wspomnieć, że

darczyńcy narodowości niemieckiej byli zwykle bardziej hojni – wpłacali po 300 marek na rzecz muzeum.

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

Wystawy czasowe

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Działalność instytucji była skierowana do wszystkich tych którzy sympatyzowali z postacią Hindenburga oraz z armią niemiecką. Szerzenie kultu Hindenburga, wielkiego dowódcy była sprytnym posunięciem władz niemieckich. Wzrost popularności Hindenburga wiązał się z większą popularnością pożyczek na rzecz armii.

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

--

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

Andrzej Wojtkowski. Humorystyczny epizod w historii poznańskiego muzeum im. Hindenburga, s. 289-291, [w:] Kronika Miasta Poznania, nr 2-3, Poznań 1932.

Zygmunt Kaczmarek, Sprawa Paula von Hindenburga, s. 379-382, [w:] Kronika Miasta Poznania, nr 4, Poznań 1995.

Wielkopolskie Muzeum Wojskowe, „Żołnierz Wielkopolski”. nr 17, s. 3, Poznań 1922-08-01.

Postęp

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Satzung. Hindenburg – Museum.

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

--

Ciekawe cytaty

--

UWAGI:

--

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Katarzyna Sinoracka

Data sporządzenia karty:

3.IX.2018 r.

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

--

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA	